Домашнє завдання Предмет «Народознавство»
7 клас 03 07 2026

На уроці 03 14 2026 ми будемо писати писанки.

Прошу попередньо подивитися презентацію, щоб ми мали більше часу для практичної частини. Зверніть увагу на посилання на відео про писанку, на традиційний поділ яйця, на символіку писанки.

https://drive.google.com/file/d/1jt9heNFCQ73AzHn0zluHwrKZl49B9_lJ/view?usp=drive_link

Я попереджала учнів, що **можливо доведеться трошки затриматися** (не довше 1.30).

Попереднє домашнє завдання:
Прошу прочитати лекцію про традиційну українську хату:
https://drive.google.com/file/d/1qqw46OZQlyJV9lMrC94gmYMMxIsMPr9X/view?usp=sharing
та подивитися презентацію:
https://drive.google.com/file/d/1Nr4MduW1heKtjmDtABGNaTVWuoSNECWM/view?usp=sharing
Письмово відповісти на питання:

1. З яких трьох обов'язкових частин складалася традиційно українська хата?
2. Які були характерні риси української хати?
3. Назвіть 10 елементів (меблів та речей), які традиційно були в українській хаті.
4. Що таке сволок?
5. Що таке мисник?
6. Що таке піл?

Можна користуватися навчальними картками про Українську хату:

https://quizlet.com/547124038/%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B0-%D1%85%D0%B0%D1%82%D0%B0-flash-cards/?i=35fv4p&x=1jqt

Увага, хто все ще не здав **іспит по темі «Традиційний одяг українців»**, додаю його в посиланні. Прошу виконати вдома і принести. Будьте готові відповідати усно на питання по іспиту:
https://drive.google.com/file/d/1OqhS5EIw4wUzGQUC7IV2Cc497o_lRLua/view?usp=sharing

посилання на презентацію:
https://drive.google.com/file/d/19XREbx8JSiffYSA2v8Afb1KNkygwS9eX/view?usp=sharing

Також посилання на Quizlet про народний одяг:
https://quizlet.com/571774003/%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B4%D0%B8%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B8%D0%B9-%D0%BE%D0%B4%D1%8F%D0%B3-%D1%83%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%86%D1%96%D0%B2-flash-cards/?i=35fv4p&x=1jqt

З повагою, вчителька народознавства Оксана Заваденко

Контактний телефон 586 277 44 25

Емейл: oxanaivna@gmail.com

Тема: Український традиційний одяг

Український народний одяг формувався під впливом таких факторів:

- Зовнішнє оточення або природні умови, клімат, наявність сировини та матеріалів.
- Рівень достатку, місце проживання (місто чи село), професія (вид діяльності).
- Культурна спадщина, що її ми дістали від своїх предків: творчі здібності та естетичний смак.
- Вплив сусідніх культур.

Перш за все одяг можемо поділити на ***жіночий*** та ***чоловічий***. Жіночий одяг зазвичай є більш різноманітним.

Крім того, залежно від призначення поділяємо на ***верхній*** – зовнішній (кожух, сердак, кептар тощо) та ***натільний*** (сорочка, спідниця, запаска, штани тощо).

Також одяг поділяємо на ***буденний*** (на щодень) та ***святковий*** (на свята, весілля тощо).

Основним обов'язковим елементом одягу українців (і чоловіків, і жінок) є **сорочка.**

Жіноча сорочка належить до найстаршої одежі наших предків. Можна припускати, що за княжих часів на Україні-Русі в теплий період року довга сорочка, підперезана поясом, була єдиним одягом жінок і дівчат. За козацьких часів в Україні жіночі сорочки мали приблизно такий самий вигляд, як і сучасні жіночі сорочки Київщини та всього Лівобережжя. Вони були без коміра, лише з вузенькою лямівкою по краю зібраного на нитку полотна навколо вирізу для шиї. Такі ж самі жіночі сорочки ми зустрічаємо і на Київщині, на правому березі Дніпра. На іншій території Правобережжя (крім Київщини) крій жіночих сорочок дещо інший; тут жінки шиють сорочки з коміром стоячим або відкладним, а рукава з манжетами та з оборкою на кінцях біля зап'ястків. Обидва типи жіночих сорочок, Ліво- і Правобережжя, шиються з розрізом посередині грудей. В лівобережній сорочці пазуха (розріз на грудях) часто не вишивається, а в правобережній майже завжди вишита.

У всіх українських жіночих сорочках рукава є широкі і довгі; звичайно ширина рукава дорівнює двом третім довжини. Звичайна довжина українських жіночих сорочок, що носяться з **плахтою** або **запаскою**, повинна сягати по "кісточки". Сорочки до **спідниці** шиються трохи коротші. З-під плахти чи запаски повинен визирати долішній (нижній) вишитий край сорочки, що називається **поділ**.

Українські жіночі сорочки у всіх місцевостях України діляться ще на два типи: *"додільна сорочка"*, яка шиється з одного шматка полотна і *"сорочка з підтичкою"* — горішня (верхня) частина сорочки шиється з тонкого полотна, а долішня (нижня) з грубого.

Матеріялом для всіх українських сорочок було біле лляне чи конопляне полотно домашньої роботи або купована біла бавовняна матерія. *Білий колір* українських сорочок — це найстарша, і найхарактерніша їх *особливість*.

Другою *особливістю* української сорочки є ***вишивка***. *За вишиттям* жіночі сорочки можна поділити на *три типи*, а саме: *наддніпрянські*, *галицькі* та *поліські*. **Наддніпрянський**

тип сорочки вишивається червоними і синіми або чорними нитками, а також сірими або білими нитками по білому полотні; характеристичним орнаментом тут є рослинний. **Галицьке** вишиття поширене майже по всьому Поділлі та в мешканців Карпат; характеристичним орнаментом для цього типу є геометричний і багатокольоровий; тут для вишиття вживаються сині, червоні, зелені, жовті та оранжеві кольори ниток. https://youtu.be/D4olBzxUtuo **Заліщицький жіночий стрій**

На **Поліссі** жіночі сорочки вишиваються тільки червоною заполоччю простим орнаментом.

Вишивками оздоблюються горішні (верхні) частини рукавів, що називаються "уставками" («вуставками») або "поликами"; вузенькою смужкою вишиваються рукава біля зап'ястків (манжети), комір, якщо він **є;** часом вишивають пазуху, і завжди вишивається долішній край сорочки "поділ".

Найбільше та найкраще вишиття на сорочках мають дівчата. Молодиці (одружені жінки) вже скромніше вишивають свої сорочки, а старші жінки та бабусі найчастіше задовольняються лише вирізуванням або скромною однокольоровою, здебільшого чорною або синьою, вишивкою на поликах, а пазуха та комір є не вишиті.

Чоловічі сорочки є скромніше вишитими, порівняно з жіночими. У них вишивається пазуха – розріз на грудях, низ рукава (манжети), часом нешироka уставка (поперечна смуга на рукавах). Орнаменти переважно геометричні та рослинно-геометричні. Рідко – рослинні. Довжина чоловічих сорочок в різних регіонах відрізнялася. На Лівобережжі та на Поділлі вона прикривала низ спини, а от в Карпатах та Поліссі траплялися і довгі чоловічі сорочки.

Поверх сорочки, на долішню половину тіла, дівчата і жінки колись в Україні одягали в будень до роботи *запаску* або *дергу*, а в свято — *плахту* і *попередницю, або* також *обгортку*; усе це підперізувалося **крайкою** – тканим довгим поясом, який обмотувався багато разів.

https://youtu.be/HsMtwBKcv0w - дівочий **народний стрій Ів.-Франківська обл.**

Запаски бувають *двох видів*. *Один* з них — це чотирикутнійшматок вовняної тканини з зав'язками на верхніх кутах. Такі запаски одягаються по дві зразу: одну спереду, а другу ззаду, але таким способом, що з обох боків, де сходяться краї запасок, трохи видно сорочку. Одна з таких запасок вживається як попередниця до плахти. *Другий вид* запаски являє собою один суцільний шматок вовняної тканини, що ним обгортається стан навколо, але так, щоб кінці його сходилися спереду. Поверх такої запаски одягають інший шматок тканини — **попередницю**. Запаску і попередницю разом підперізують крайкою, що її кінці у молодиці звисають ззаду, або з лівого боку, а в дівчини завжди спереду. Подібно до цього типу запаски виглядала **плахта**, тільки вона була вдвічі більшою і складалася навпіл і була картатою (в квадратики). Плахти за козацьких часів виготовляли з шовку, вишиваючи поверху золотими та срібними нитками.

https://youtu.be/XolBbRkQlxg - **жіночий народний стрій, Полтавщина**

Оперезавшись крайкою, дівчата й молодиці підсмикують сорочку догори наскільки, щоб знизу з-під запаски і попередниці видно було *вишитий поділ* сорочки.

Колір запаски буває чорний, синій, червоний, зелений і білий з червоним.

Спідниця – була більш поширеною в містах, довжиною вона була до середини гомілки, і загальний вигляд доповнювався красивими чоботами, які було видно з-під спідниці.

https://youtu.be/GtC-XHvdZnQ **Жіноче вбрання Доненччина.**

Чоловіки носили довгі полотняні ***штани*** з домотканого полотна, а взимку вовняні. В центральній Україні на свята були поширені шаровари (з часів козаччини). https://youtu.be/e77zjcqbXf8 **традиційне чоловіче вбрання Наддніпрянщина.** Підперезувалися чоловіки також **крайками**, а в Карпатах – широкими шкіряними поясами – **чересами**.

З верхнього одягу були поширені безрукавки з хутра овець та кіз, оздоблені вишивкою (**кептарі**, **лейбики**) – в Карпатах, а в центральній Україні – жіночі **горсети** (**керсетки**), пошиті з сукна, бавовни, вовни чи шовку. На холодну погоду – **кожухи** (з овечого хутра) та **сердаки** (з грубого сукна).

Накриття голови. Дівчата не накривали голови, а заплітали красиві коси, часто прикрашали голови квітами, або **вінками** зі стрічками, а в карпатах – **чільцями.** В холодну пору року дівчата носили хустки.

Жінки вив'язували **очіпок** (**чепець**), **намітку** або зав'язували голову **хусткою**.

https://youtu.be/kbkJMmYJfm8 **жіноче вбрання Київщина**

https://youtu.be/U3f4V86TnEw **жіноче вбрання Хмельниччина.**

Чоловіки носили влітку **капелюхи** – солом'яні або сукняні (кресані), а взимку **смушеві шапки** (з молодого ягнятка).

Взуття. На Поліссі у селах були поширені **личаки (постоли)** – невисоке взуття, плетене з очерету або лози. https://youtu.be/rb3mIX6Eor4 **жіноче вбрання Волинь**

В селах на решті території були поширені **постоли** – човникоподібне взуття, зроблене з тонкої шкіри, оздоблене вишивкою та бісером, або тисненням на шкірі, подібне до мокасинів.

https://youtu.be/gTNYCX2_qz4 **дівоче вбрання Закарпаття**

В містах, а в холодну пору року і в селах, чоловіки та жінки переважно носили **чоботи**, жінки також **черевички** (короткі чобітки).

Прикраси. Прикраси носили переважно жінки. Найбільш поширеними були **намисто** з бісеру чи кольрового скла (**силянка**), **коралі** (намисто з натуральних коралів), намисто з глиняних різьблених кульок, кольрові комірці, сплетені із бісеру (ґердани), намисто з перламутру (**баламути**) та з перлин (**перли**). Часто намисто оздоблювалося бронзовими хрестиками (зґарди). Багаті господарі купували своїм дружинам та донькам **дукачі** – срібні підвіски на стрічці, часто зроблені з срібних монет чи орденів. Чим заможнішою була дівчина, тим більше разків намиста вона носила.